

**ყოფით-კულტურული ცხოვრების ზოგიერთი
შეცვლილი მახასიათებლის შესახებ
(უახლესი ეთნოგრაფიული მასალების მიხედვით)¹**

მსჯელობა

„ვერ, არ ვეშვებით და ყველგან თვალშისაცემია ტრადიციულ ღირებულებათა მოსპობის, პატრიოტული სულისკვეთების დაკნინების, ეროვნული მეობის გაქრობის ტენდენცია...“ (<http://www.newposts.ge/?l=ge&id=169702>-საქართველოს, პატრიარქის სააღდგომო ეპისტოლე).

პრობლემა უფრო მეტად წარმოჩინდება ფასეულობების აღრევა-მივიწყების ხანაში; როცა ტრადიციულის აუცილებელი შენარჩუნება-განახლების გზაზე ნაკლებად ვცდილობთ გადავარჩინოთ რწმენით და ტრადიციით ნასაზრდოები ცხოვრების წესი, არ შევექმნათ გარემო ცუდი სტერეოტიპებისთვის“.

„შუამავლის“ ინსტიტუტის ფორმის და შინაარსის ცვალებადობის შესახებ

ჩვენი ეთნოგრაფიული მასალების კომპლექსურ-ეთნოისტორიული კვლევით დასტურდება, რომ დაახლოებით XIX საუკუნის პირველი მეოთხედიდან იწყება ეკონომიკური³ და სოციალური თვალსაზრისით არაერთგვაროვანი („ხელშენეულთა, საკუთარისთვის მომართულთა ყოფნის უამიანი უამი“) პერიოდი, ცხოვრების შესამჩნევი, სხვადასხვაგვარი წესით.

საკითხის გარშემო მსჯელობის გზაზე მოვუხმობთ შუამავალისა („ელჩი“; „შუა კაცი“...) და მისგან „პირადინტე-

რესმორეულობით“ განსხვავებული „მაჭანკლის“ ინსტიტუტთან დაკავშირებულ მასალებს.

მეცნიერებაში ვრცელი მჯელობაა შუამავლის ინსტიტუტთან დაკავშირებით (გ. გოცირიძე, 2022:290).

შუამავლის საქმიანობა/„ელჩობა“ დამოკიდებული იყო მშობლის სურვილზე, თუმცა ამ დროსაც ითვალისწინებდნენ ქალის და ზოგადად, დასაქორწინებლების სურვილს; მძლავრობდა გათვლა იმისა, რომ ხელი შეწყობოდა ახალ სოციალურ გარემოში საკუთარი თავის შეცნობას, ადაპტირებას, რომ **„ქალს ოჯახობა შეძლებოდა“**.

„შუამავლობის“ „მაჭანკლობით“ ჩანაცვლების დროსთან და მიზეზთან დაკავშირებული⁴ ჩვენეული კვლევის შედეგები მეცნიერებაში აღნიშნულის თანხვედრილია.

ეთნოგრაფიული მასალები:

„ელჩს მაჭანკალი მაშინ დაერქვა თავის ინტერესი რომ ჩადო ოჯახის შექმნის საქმეში. არ გამორჩენია ძველს, იცოდა და დაარქვა მაჭანკალი (იმერული მასალები. სოფელი შუა მთა. 2012).

„ქალიც გამაჭანკლდა რაც გარჩევა დარჩა მხოლოდ შენი ყოფითი მდგომარეობის. ერთ დროს არ მიგვიშვია ქალი ამ საჩოთირო საქმეზე“ (რაჭული მასალები. სოფელი თხმორი. 1993).

„ძველად იტყოდნენ: „კაცია, ქუდი ხურავსო“, „ქალია მანდილიანიო“. ერთიც და მეორეც ღირსებიანობას, შუბლძარღვიანობას ნიშნავდა. მერე? მაჭანკალი მხოლოდ კი არ მოგვეპარა, გამაჭანკლდა სიტუაცია უქუდო-უმანდილოებით. ადამიანი რომ სხვათა ქორწინების ხარჯზე იფიქრებს ქონის მოკიდებას, იმას ოჯახი აღარ ადარდებს. ამფერები იხმარენ ულვაშს და ფიცს, დამიჯერეთო“ (ლეჩხუმური მასალები. ნაკურალეში. 2017).

„ხაპს რომ დათესავდნენ, იტყოდნენ: „მაჭანკლის ტყვილის დონეთი მოასხმევიწიო“. ელჩი ნაკლებად იტყვილებოდა, თავისი არ აინტერესებდა, მაჭანკალს პირიქით“ (აჭარული მასალები. ჭვანას ხეობა, სოფ. ტაკიძეები. 2023).

საქართველოს თითქმის ყველა ეთნოგრაფიულ მხარეში მოძიებული მასალები ადასტურებენ, რომ „მაჭანკალს“ თავის მოსახმარ გარემოებად გაუხდია დასაქორწინებელ მხარეთა შეუღლების საქმე. მისი სურვილია დააქორწინოს ნყვილი საკუთარი მოგების მიზნით. ანუ იკვეთება ნორმატიული ეთნოლოგიის, ეთიკური, მორალის საკითხები. სახეზეა „მაჭანკალის“ ბუნების ამსახველი ტერმინები „ჩარჩი“ და „ვაჭარი“.

„მაჭანკლის“ სინონიმად გვხვდება „გამყიდველი“.

ეთნოგრაფიული მასალა:

„მაჭანკალს მოგების საგნად გაუხდია დასაქორწინებელ ნყვილთა შეუღლება. როცა ადამიანის ქორწინებას უძღვები და იმაზე კი არ ფიქრობ, რომ კაი ოჯახი დარჩეს, არამედ შენ სარგებელზე, ვაჭარი ხარ, გამყიდველი. რა გიშველის?“ (იმერული მასალები. საკრაულა. 2013).

„ნესიანი ცხოვრების“ ნაწილი „შუამავლის“ ინსტიტუტი, ძირითადად ადამიანთა „საკეთილოდ ჩაფიქრებულ ქმედებებს“ ახორციელებდა. შუამავლობის ჩამნაცვლებელმა „მაჭანკლობამ“ კი, ინდივიდთა „მეზე“ მორგებული ნესი“ აამოქმედა.

კომპლექსურ-ეთნოისტორიული კვლევით იკვეთება მამკლობის ინსტიტუტთან დაკავშირებული, ეთნოლოგიურ ლიტერატურა-სახელმძღვანელოებში ჯერ აღუნიშნავი, სინამდვილეს, რომ „შუამავლის ფუნქცია დღეს მიიღო სოციალურმა ქსელებმა“; გაჩნდა ტერმინი „ინტერნეტული ოჯახები“.

ეთნოგრაფიული მასალა:

„ქორწინდებიან ერთმანეთთან შეხვედრის გარეშე, ინტერნეტში შეხედულები. მერე აღმოჩნდება, რომ „ერთმანეთს ვეღარ შეენყვინ, არ უყვართ და იშლებიან“ (იმერული მასალები. სოფელი დიხაშხო. 2013).

„დღეს ტელეფონი და კომპიუტერი გახდა შუამავალი. მერე, „ვეღარ გვესმისო“ და იშლება ოჯახი. აღარ იფიქრება ბაღზე, წესრიგზე“ (ქვემო ქართლის მასალები. სოფელი ერტისი. 2014 წ).

„ტელეფონით ნანახი გალამაზებული სურათით გაცნობილთან ქმნი ოჯახს. მაგიზაა მერე, ინგრევიან. ნეტაი ეს „ინტერნეტული ოჯახები“ არ შეიქმნებოდეს“ (აჭარა. ჭვანას ხეობა. სოფელი ტაკიძეები. 2023).

ყველგან საქართველოში იყო შემთხვევები, როცა მშობელს მოსწონდა და დააქორწინებდნენ ისე, რომ გოგობიჭს შეიძლება ერთმანეთი არც სცოდნოდა. აკვანში დანიშვნის შემთხვევებიც იყო. იყო „**უსწორო, უმართლო ბეჩობა**“, სადაც დასაქორწინებლები იმარჯვებდნენ; არც იშვიათად დაუქორწინებლობის გამო მოსალოდნელ უთანხმოება-უსიამოვნებას დაოჯახებას ამჯობინებდნენ.

ამ და სხვა მსგავსი, მიუღებელი მახასიათებლების ფონზე, „**ოჯახთა შექმნის გათანამედროვეებული, მხოლოდ საკუთარინტერესგათვალისწინებული**“ მიდგომის ასევე მიუღებელი შედეგია მომრავლებული „ნუკლეანური“ ოჯახები, ცოლ-ქმართა ცალკ-ცალკე ცხოვრების „**ცივილური**“ შემთხვევები.

მტრების (ისტორიულად!), დღეს, უცხო ეთნოსების წარმომადგენელ „**მოყვარე მტერთან**“ დანახული და ჩვენგანვე მიღებული „**საშუალებებით**“ ხელი ეწყობა საკუთარი ეთიკურ-ტრადიციული ნორმების, კულტურულ მახასიათებლთა უარყოფას; ილახება რწმენითი საზრისიც, რომ ოჯახი ღვთითკურთხეულია, სიყვარულით უნდა შეიქმნას და არა

ანგარებით, ვინმესთვის, „მაჭანკლის“ მორიგებით სარგებლის დარჩენით.

„ნიშნობის“ ინსტიტუტის ფორმის და შინაარსის ცვალებადობის შესახებ

სახეცვლილ რიტუალურ ტრადიციებს შორისაა ქორწინების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და დასკვნითი საფეხური, ნიშნობა.

მთელ საქართველოში უფრო და უფრო ვრცელდება მხოლოდ „საკუთარი სურვილის მიხედვით შერჩეული“, რამდენიმე ახლაგაზრდის თანდასწრებით ჩატარებული, ნიშნის გადაცემის წესი.

გამართლებად თვლიან „ახალგაზრდების დამოუკიდებელ ხედვას“, ოჯახისთვის „ხარჯის“ არიდებას.

კვლევის გზაზე პასუხი უნდა გაეცეს კითხვებს: ნიშნობის ახლანდელი წესი რამდენად არ უწყობს ხელს მოვლენის არატრადიციული წესის პოპულარიზაციას? საქორწინო ურთიერთობებში აქცენტირებულმა, დღევანდელმა ინდივიდუალობამ ხომ არ მიგვავიწყა მყარი ოჯახის შექმნისთვის საჭირო მხარეთა თანხმობის აუცილებლობა; ითვალისწინება თუ არა ქრისტიანული ცხოვრების წესი, რომ უფალი გულს ხედავს და არაა აუცილებელი ყურადღების მისაქცევი გამონწვევა?

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ვიდრე ამ და სხვა თუნდაც უმნიშვნელო ნიუანსებზე პასუხის გაცემამდე, შეიძლება ვთქვათ, რომ ნიშნის გადაცემის თანამედროვე ფორმა ვერ გამოხატავს საოჯახოდ დანიშნულ წყვილთა დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის მზაობას; ნიშნობის დღეს უკვე „მოდად ქცეულ, ხელოვნურ სცენას“ დასაქორწინებელთა, მათ თანაასაკოვან მეგობართა გართობის ხასიათი აქვს.

„სანიშნე ბეჭდის“ სადედოფლოსთვის გადაცემის დღევანდელი პროცესი ტყუილადაა „სიურპრიზად“ აღიარებუ-

ლი, ვინაიდან იგი, ნიშნის გადაცემის მონაწილე **საერთო მეგობრებისგანაა** დაგეგმილი; „სიურპრიზი“ რომ არაა ძირითად შემთხვევებში, ამას ცერემონიის წინასწარ **„გაფორმებული მომზადებულობა“** და დასანიშნი ქალის შესაბამისი შემოსილობაც ადასტურებს.

მაშასადამე, ეს ერთგვარი „პრომოუშენი“ ემსახურება მოვლენის შესახებ ინფორმაციის შექმნას.

დღემდე უმთავრეს ნიშნად რჩება ჯვრისწერის დროს გადასაცემი **„რგოლი ბეჭედი“**; გამქრალია მანდილიანის სიმბოლური დატვირთვა და სოციალური სტატუსი⁵.

ეთნოგრაფიული მასალა:

„დასაქორწინებელი წყვილის ერთად ცხოვრების შესახებ მხარეთა შეთანხმების მერე, მთავარ ნიშანს, ერთობის სიმბოლო რგოლს საპატარძლოს აძლევდა სასიძოს დედა, ან ვინმე „ბედნიერი“, გარდაცვლილი, რომ არ ყავდა ის ახლობელი. რგოლ ბეჭედთან დაკავშირებით დღეს შეიცვალა ის, რომ მამაო უკეთებს ჯვრის წერაზე. იყო მანდილის ჩუქებაც. დღეს მანდილიანობის სახელიც აღარ შემორჩა. შინაარსი ხო სხვანაირად ესმით (იმერული მასალები. ხანი. 2007).

„მანდილოსანი უნდოდა ყველას თავის სახლის თავად, საქმის წამძლოლად, შვილების დედად. ადასტურებდა თავსაფრის მიტანითაც, სიმბოლურად. მანდილს სიძე მიიტანდა სამეუღლეოსთვის, სამეუღლეოს დედისთვის, ბებიათვის და ამით გახაზავდა მორიდებას, რომ იცოდნენ ქალის ღირსება და მზად იყვნენ ამ ღირსების პატივისმცემელად“ (იმერეთი, ოკრიბა. სოფელი მუხურა. 1995).

„მანდილიანი რო ყოფილიყო, ამიზა იკითხევდნენ წინად, ურჩევდნენ შვილს. მანდილიანს, ღირსებიანს რომ შემოიყვანდი მერე შენ უნდა დაგეცვა იგი, კაცს პატიოსნებით. სინდისი ლაგამია და ამ სინდისით უნდა დაიცვა ოჯახი, ქა-

ლი, სოფელ-ქვეყანა“ (აჭარული მასალები. ჭვანას ხეობა, სოფ. ჟანვერი. 2023).

ყველა აღნიშნულ გარემოებათა გათვალისწინებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ, ქალის დანიშვნის, დღევანდელი, „ბრენდის“ დიფერენცირების მსგავსი წესი ეწინააღმდეგება ქრისტიანულ მორალს.

შეყვარებულ წყვილთა ურთიერთობები ანმყოში

თვალსაჩინოა შეყვარებულ წყვილთა ურთიერთობების ცვლილების წესი. გესაუბრებიან რა მთხრობელები წყვილის დღევანდელ, **„ვნების გამომხატველ“** დამოკიდებულებაზე ქუჩაში, საზოგადოებრივ ტრანსპორტსა, თუ თავშეყრის ადგილებში, გამოიყენებენ თქმას -**„უგულო, ხორციანობა“**.

ეთნოგრაფიული მასალა:

„ქუჩაში მიშვებულად მყოფი წყვილი აქეთ გსაყვედურობს, „ჩემი ნებაა, შეყვარებულები ვართ, ნუ მიყურებ“. არ გიყურებ. „ქალს მუხლის თავი გამოუჩნდებოდა, მოიფარებდა და ზედმეტობა იყო, სისულელეო“, ასე ნათლავენ. იყო. შენ, რომ ქალი ხარ თუ კაცი, თუ ორივე რომ გამოჭენდებით, უფათურებთ ერთმანეთს საქვეყნოდ, რა არი?“ (იმერული მასალები. სულორი. 2000წ).

„ვანი, თუ დრო მოვიდეს და შეყვარებულისადმი საკუთარი განცდის დადასტურება დაერქვას სახალხოდ მოფერებას იქით უარესს, ერთმანეთთან ურთიერთობების **გაკანონიერებამდე**, ჯვრისწერამდე“ (სამეგრელოს მასალები. ნალენჯიხა, სოფელი ჭალე. 2013).

„ერთი ღერი თმის გამოჩენა ორმოც კაცთან ყოფნას უდრიდაო, ქალიზა. ბეჩობაა, მარა შეყვარებულების დღევანდელი ქცევა ქუჩაში არაა ბეჩობა?“ (აჭარული მასალები. ჭვანას ხეობა. ტაკიძეები. 2023).

„გათხოვება-თხოვებისას მშობლისგან კითხვა და რჩევა იყო ძალდატანება. ქალის და კაცის, შეყვარებულების ეს თავისბუნება, ვნებაგარეული ქმედება მისაღებია?“ (კახური მასალები. თელავი. 2013).

მენტალობის ცვალებადობის კვლევის ძირითადი ნყარო, შესასწავლ მოვლენებზე უშუალო დაკვირვებაა. ამ საფუძველზე ხდება საზოგადოების ცხოვრების, ხალხური კულტურის ნაწილის შესწავლა. შესაბამისად ირკვევა, რომ შეყვარებულ წყვილთა ვულგარული, სურვილისმიერი დამოკიდებულება ქართულ ტრადიციული, ზნეობრივი ფასეულობის დარღვევაა, „**ხორც დამჯობინებული ცხოვრების წესის**“ მოძალებაა.

დამოკიდებულება, „**შენ მაინც ვერაფერს იზამ, ასეა დღეს და შევეგუოთ**“ მიგვიტითებს შეცვლილ მენტალობაზე.

ქორწილის გაქვლეხება

საქართველოს სხვადასხვა ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მხარეებში მოძიებული ეთნოგრაფიული მასალებით იკვეთება ტერიმის **ქელეხ**-ი, სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნულის განსხვავებული განმარტება.

„ქელეხი“ ეთნოგრაფიული მასალებით „**ყველა წესისგან დაცლილი ტრაპეზობის აღმნიშვნელი ტერმინია**“.

შდრ., ქელეხ-ი (ქელეხისა) ეთნ. მიცვალებულის მოსახე-ნებლად გამართული პურის ჭამა დამარხვის დღეს, ორმოცზე, ან წლისთავზე, ალაპი. ჩვენი კოლიო, წანდილი, ქელეხიმ კვდრის სულისათვის საკლავის დაკვლა სხვა არა არის-რა-ფარდა იმისა, რომ ნაშთია იმ რწმენისა, ვითომც სული მიცვალებულისა არ მოგვიშივდესო და საზრდო არ მივანოდოთო (ილია). ქელეხია, ქელეხს ეწევა (სწევს) გადატ. მუქთი ქეიფია, მუქთად, უფასოდ ჭამს და სვამს (ქეგლ VII, 1962:286).

„სიტყვა ქელეხის ხმარება ძველად არ იყო, სირცხვილად ითვლებოდა. თუ ვინმე ცუდი კაცი იყო, ან ყაჩაღი მოკვდებოდა, მასზე იტყოდნენ ქელეხში ვიყავი და პური ვჭამეთო“ (ს. ხოსიტაშვილი, 1983).

მსგავსი მასალები სხვადასხვა დროს დაგვიდასტურებია საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში.

ქართველი კაცის ამ „ცოდნას“ ამართლებდა ქრისტიანული თვალსაზრისი, რომ ჭირის სუფრა მონყალების გაღებაა მიცვალებულის სახელზე და არა უბრალოდ ხალხის დაპურება, მით უფრო ოჯახის, ნებისმიერ ფასად მოძიებული ეკონომიკური შესაძლებლობების წარმოჩენა.

დაკრძალვის სუფრის ქელეხად ქცევა გამოიწვია ლხინსა და ჭირში ყველას, თუ არა, ნაცნობთა უმრავლესობის, ვისაც არ ეკუთვნის იმის დაპატიჟებამ, მიდგომამ: **„ღამ-ჭირდება, გამოვიყენებ“**... (გ. ლავთაძე, დ. შავიანიძე. 2011:184), **„გაჭირისუფლებულისგან“ დიდი, იმოდენა თავგადასაგდების მიტანამ, რომ ეს მიტანილი უფრო გედარდება⁶**.

აკაკი წერეთელი ქართველთა ზნეობრივი, წესით სავსე პრინციპების მოშლაზე მიგვანიშნებდა თავის „თორნიკე ერისთავში“, როცა წერდა, რომ ჩვენმა წინაპრებმა მთვრალობა და სადღეგრძელო სათვითოო არ იცოდნენო.

კვლევა მსგავს ცოდნას ადასტურებს საქართველოს ყველა მხარეში.

ბოლო, დაახლოებით სამი ათეული წლის მანძილზე ხდება პირიქით. **„მართლმადიდებლობით გამართული“**, საქორწილო სუფრა ქელეხდება თანამოინახეთა დიდი ნაწილისგან აღრეული, გაუკონტროლებელი ქცევა-საუბრით, სხვადასხვა, ნებასმიყოლილი ქმედებებით.

შდრ., ლეჩხუმის 2017 წლის ეთნოგრაფიული ექსპედიციის მასალები: **„ქორწილში ვიყავი ქელეხში პური ვჭამე“**.

ანმყოს სიმართლეა ის, რომ: აღარ ვიცით ქართველთა ტრაპეზობა ფორმის და შინაარსით შესახებ, ბიბლიური პრინციპების მიხედვითა „განყობილობის“ შესახებ; ტრაპეზობის ქცევის წესების დარღვევით ველარ ვამართლებთ მოსაზრებას, რომ ქართველისთვის მთავარია სულიერებით ნასაზრდოები ზნეობრიობა, მაღალ ეთიკური სტანდარტები...

გაქელეხების ხელშემწყობი გარემოებები ახალი არაა.

შეადარე., საქართველოს საბჭოთა კავშირში ყოფნის დროს, ქართული სუფრა ღრეობის, ჩხუბებისა და უაზრო ლაყობის ასპარეზად იქცა. რესტორნებსა და ოჯახებში გაშლილ სუფრებზე, ხშირად პირველად პოლიტიუროს, შემდეგ კომუნისტურ პარტიას და წითელ არმიას ლოცავდნენ (<http://mastsavlebeli.ge/?p=168>).

ჩვენც, ერთ-ერთ პირველ მიზეზად საქართველოში დამკვიდრებული უცხო მტერ-მოყვარეთა „კულტურული ყოფის“ დამამკვიდრებელი, სხვათა სხვადასხვა იდეოლოგიური მანქანების მატარებელთა, რბილი პოლიტიკა მიგვაჩნია.

ქორნილის გაქელეხების მიზეზად მიგვაჩნია მიგრაციამიგრაციის საფუძველზე დაუდევრად შემოტანილი უცხო კულტურის ელემენტები; მიზეზია ის, რომ მექორნილე ოჯახის სტუმართა დიდი ნაწილი მინვეულია საჭიროებით: „სამსახურებრივია და იქნებ გამომადგეს“; „გავლენიანია და გამოტოვება არ ივარგებს“; „ფული აქვს და რა იცი სად წავიკრას ხელი“ და ა.შ.

„ერთობლივად ორივე მხრიდან“ გამართული საქორნილო სუფრების „ნაქირავები თამაღები“ ხელოვნურობენ იმ მიზნით, რომ იქნებ კიდევ მოუწიოთ თამაღობის საზღაურის მიღებამ. მსგავსი პრინციპით მოფიქრალი თამაღა უადგილოდ ციტირებს, შეუსაბამო, „გულიდან წამოუს-

ვლელ“ სადღეგრძელოებს ამბობს და ყურადღებასაც ვერავისას იმსახურებს, **„ექცევა სუფრა ხელიდან“**.

წყაროთა მონაცემებით, პატარძლის მოყვანის ცერემონიალს ახორციელებდა მაყრიონი. მაყარს, რომელზეც წინასწარ შეთანხმდებოდნენ მექორწილეთა ოჯახები, უნდა სცოდნოდა ცეკვა, სიმღერა, ღვინის სმა, სიტყვა პასუხი.

თეიმურაზ მეორე მაყართა წვევის წესის შესახებ:

„წესია – თან გაატანენ ან ქალს მაყრად ერთ ძმასა...

დედოფალს გაჰყვნიენ მაყრები, მეფეზე ერთი მეტია“

ეთნოგრაფიული მასალა:

„მაყარში თვალში რომ მოგხვდებოდა, კარგით შესანიშნვი ქცევით რომ გამოირჩეოდა, „ვა შე კაცო რა ხალხიაო“ რომ გათქმევინებდა ისეთ ხალხს გაუშვებდნენ. ლხინი უნდა სცოდნოდა და არა როკვა. მაყარი აცნობს მხარეებს ერთმანეთს. დღეს აღარაფერი განირჩევა, აღარც ასაკი“ (იმერული მასალები. სოფელი ფერსათი. 2010).

მაყრის შერჩევას ოჯახისთვის იმდენად დიდი მნიშვნელობა ჰქონია, რომ XIX საუკუნის დასაწყისში სამეგრელოში მათი დაქირავებაც კი დაუწყიათ, წერს გიორგი გოცირიძე (გ. გოცირიძე, ტ. 3. 2022:299).

სპეციალურ ლიტერატურაში აღწერილი, მაყრიონის ქირაობის დრო ემთხვევა ტრაპეზობის **„უნეს-უკონტროლოდ“** წარმართვის დასაწყის პერიოდს. შესაბამისად, მიგვაჩნია, რომ ჯერ კიდევ გასარკვევია: **1.** რა მიზნით იქირავებოდა მაყარი, რაოდენიობრიობისთვის, თუ მიმყვანი მოყვრის მხარის გამოჩენის თვალსაზრისით? **2.** რა კატეგორია იქირავებდა, გაქირავდებოდა მაყრად?

მიგვაჩნია, რომ ქირავდებოდა ის, ვინც ამჟობინებდა პირადულს.

ამდენად, „მაყარის“ ქირავნობის წესთან ერთად საქორწილო ტრაპეზის გაქვლეხების მიზეზი „მაყარიონის“ წევრთა ასაკის და სქესის მიხედვით შერჩევის განურჩევლობაცაა.

საქორწილო სუფრის გადახდა დარბაზში, **„მორთულობით, სავსე სხვადასხვაგვარი პროდუქტით“**, კომფორტულობისკენ სწრაფვის, მინიმუმ სამ ათეულ წელში დამკვიდრებული სინამდვილეა.

მთხრობელთა უმრავლესობა მთელი საქართველოდან გეუბნება, რომ: **„მეტი კომფორტია, შენ ნაკლებად გხვდება საქორწილო მზადების ტვირთი“**.

იმასობაში მექორწილეთა სურვილი, უკეთესი, „თვალში საცემი“ იყოს, გახდა რესტორან-დარბაზის მეპატრონეთა, გამფორმებელთა, ნეფე-დედოფლის შემმოსველ-დიზაინერთათვის საკუთარი „ბრენდის“ შექმნა-შენარჩუნების, მოგების და სხვა სიკეთის მიღების სურვილის, გასაღების ბაზრის დაპყრობის, იმიჯის შექმნის საფუძველი.

მსგავს კონკურანციაში პირველობისთვის აუცილებელი გახდა ფინანსები, **„გინდა არ გინდა, რაღაც საშუალებით გაუმჯობესებული ეკონომიკურობა“**. ეკონომიკური ყოფის გაკეთილშობილების მარათონში ადამიანი აკითხავს ბანკს, სამუშაოს საძებნელად „გამომუშავებისთვის“ მიდიან ქვეყნის გარეთ ცოლ-ქმარი, მიდიან ერთად და ცალ-ცალკე. სახლში რჩება ბავშვი ერთ მშობელთან, ანდაც საერთოდ ბებია-ბაბუასთან, ძიძასთან.

აღნიშნულის უარყოფით მხარეთაგან უმთავრესი, **„ტრადიციულობის არაფრად ჩამგდება“**, არამართებულად სოციალიზებული აღსაზრდელია.

ეთნიკურ-კულტურულ ფასეულობათა ცვალებადობის კვლევის გზაზე იკვეთება შინაარსი და სახეცვლილი საოჯახო ურთიერთობები.

ზოგადად ცნობილია მეუღლეთა უფლებრივ-მატერიალური დამოკიდებულების შესახებ, რომ ქმარი და ცოლი ერთობლივად დოვლათსაც უნდა ქმნიდეს და გონივრულადაც ანაწილებდეს; ცნობილია ქართულ ოჯახში მამაკაცის „მთავარი შემომტანობის“ ფუნქციის შესახებ, რომ ქალი უმთავრესად ბავშვის აღზრდის და საოჯახო საქმეებით იყო დატვირთული.

„გონიერი დედაკაცი უფლისაგან არს“ (იგავ. 19,14). გამჩენი კაცის – ფიზიკური გაჩენაა. გადამრჩენელი ნიშნავს ერთად ყოფნის დიდ ძალას, შექმნის, შენების, განაწილების, გაძლების, დაბრკოლებათა გადატანის ძალას, რაც მხოლოდ ერთად, ანუ ერთობლივი ძალისხმევითაა შესაძლებელი.

ძველი აღთქის ეს ჭეშმარიტება ჩანს ქართველთა ყოფითი ცხოვრების სხვადასხვა წესებში, თამაშობებში, შეგონებებში.

ეთნოგრაფიული მასალები:

„საოჯახო საქმეს უფრო ყაირათიანად, ეფექტიანად წარმართავდა „დიასახლისი“, „ზღურბლის მაპატიოსნებელი“ ქალი. ქალის მდგომარეობას განსაზღვრავდა მისი როლი, შვილების ადამიანებად აღზრდა, სახლის ცხოვრების ნაღმა მართვა“ (ქართლი. სოფელი ვაშლოვანი 2013წ).

„წისკვილის ქვასავით რომ ფქვავდეს ქალი, შენი უნიათობით გაუწიავებ მის დასაცავ დოვლათს, ვერც დამცველი იქნები და არც ბარაქა გექნება“ (იმერეთი. სოფელი სვირი).

მთელ საქართველოში გავრცელებული თამაშობა „დატაცობიას“ მთავარი სწავლება შენგან მანდილის დაცვაა.

ეთნოლოგიური მეცნიერების, დაახლოებით საუკუნის წინანდელი საინტერსო ცოდნაა ის, რომ ქართველ ქალებს

შემომტანობის, მატერიალური დოვლათის შემძენობის ფუნქცია არასოდეს ჰქონიათ.

ტაოური ეთნოგრაფიული მასალა:

„ქალის გაშვება სხვაგან სამუშაოდ შეურაცხმყოფელი-ცაა და საფრთხეც. შეიძლება ქალმა შეურაცხყოფისაგან უცხო გარემოში თავი ვერ დაიცვას. გიჯობდეს ზურგით ქვა ზიდო, ვიდრე ქალი სხვაგან გაუშვა. განათლებულია? იმუშაოს თავრობაში. სამუშაოდ გამობა სხვა ქვეყანაში, არა. თუ კაცს არ შეუძლია, მაშინ ქალი აკეთებს (შაბან ხაჯიშვილი. ბალხი. 2022).

ანუ, საოჯახო საქმეთა და ურთიერთობათა განაწილებაში მთავარი რაც ითვალისწინებოდა, იყო სქესი და ასაკი.

დასკვნა:

კულტურული ელემენტებით საკუთარის განახლება ბუნებით პროცესად მიგვაჩნია. თუმცა, აღნიშნულის მისაღწევად საჭიროა ეროვნული ფასეულობების არმივიწყება; საკუთარი მენტალობის შეუასაბამო აზროვნებისგან, უცხოურით ჩამნაცვლებელი წესის პროპაგანდისგან თავდაღწევის გზაზე საკუთარის დაცვის შეძლება-უნარების გააქტიურება.

„ჩვეულებრიობის“ სახელით შეფუთულის მსხვერპლად სოციუმი არ იქცევა, თუ ორიენტირები მიმართული იქნება ტრადიციულ-ეთნიკურზე, ეთიკურზე. თუ ღმერთი მიზანი იქნება და არა საშუალება.

დამონმებული ლიტერატურა

გოცირიძე 2022 – გოცირიძე გ. ქორწინება და საქორწინო წეს-ჩვეულებები. ნიგნში შუა საუკუნეების ქართული ხალხური კულტურა: წეს-ჩვეულებები, ტრადიციები.

როლანდ თოფჩიშვილის საერთო რედაქციით, საქართველოს ისტორიის პალიტრა, ტ. 3. პროექტის ხელმძღვანელი ჯ. სამუშია. 2022

ქაგლ 1962 – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, VII, არნ. ჩიქობავას საერთო რედაქციით, 1962

ქაგლ 1958 – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, V, არნ. ჩიქობავას საერთო რედაქციით, 1958

ღავთაძე, შავიანიძე 2011 – გ. ღავთაძე, დ. შავიანიძე. ეკონომიკური ურთიერთობები ქართველურ ტრადიცია-ადათებში. ქუთაისის უნივერსიტეტის დაარსებიდან 20 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალები, 2011

ხოსიტაშვილი 1983 – ს. ხოსიტაშვილი, ქორწინებისა და მიცვალებულის დაკრძალვის წესი სამცხე-ჯავახეთში, 1983

<http://mastsavlebeli.ge/?p=168>

<http://www.newposts.ge/?l=ge&id=169702>-საქართველოს, პატრიარქის სააღდგომო ეპისტოლე

David Shavianidze

**On some of the changed characteristics of social-cultural life
(according to the latest ethnographic materials)²**

Abstract

In the era of inter-ethnic relations, cultural globalization, the diversity of worldview systems, interaction and rapprochement of cultures, borrowing of characteristics, and possibilities of influence, the priority of ethnological science is to predict the development of ethnic culture and history along the correct,

appropriate way and line, as well as to foresee and manage modernist processes properly.

On that basis, we present for discussion some of the social and cultural rules neglected by individuals, groups of individuals and a considerable part of Georgian society.

We will discuss the issue based on ethnographic materials reflecting the customs of wedding (the institution of „mediation“ and the rule of engagement, the form and the changed content of relationship of the loving couple), the causes and consequences of turning the wedding into the funeral repast, as well as changed family relationships; we will discuss in terms of Christian morality and economic foundations, normative ethnology and ethnopsychology.

In modern times, in the operating environment of machines working on the cultural-national, traditional bases, in the part of the wedding and wedding relationships of the ethno-cultural map, we are facing the cases of artificial establishment of different cultural elements that we obtained due to „unsuitable to our own“, „unrevised replacements of traditional, physical and economic, personal resources“.

On the basis of the political-economic and social situation, we no longer win the orientations of adjusting the newness to the ethnicity, and we sacrifice our own by something „more progressive brought by time“ and „contemporary suitable to modern times“.

For many, it is no longer necessary to make efforts to match the „newness“ to their own ethnicity.

Using a comparative analysis and a complex research method, it was found that the reason for this is not taking into account the interest of our own nation, directing the opinion of citizens in

such a way that „personal gain is preferred over the common value“.

It becomes clear about the intertwining of Christianity with the Georgian ethnic culture and simultaneously about the changing faith-religious influences and characteristics.

All of the above will be studied using ethnographic material as a source and ethnological knowledge.